

THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP CHO BẢO TỒN, PHÁT HUY GIÁ TRỊ HÁT XÂM HIỆN NAY

Trần Trí Trắc

*Cục Nghệ thuật biểu diễn,
Bộ Văn hóa Thể thao và Du lịch*

Hát Xâm, trong truyền thuyết, có từ thời Trần, là thể loại hát dân gian của người khiếm thị đẻ mưu sinh ở vùng đồng bằng trung du châu thổ sông Hồng. Hát xâm trải qua từ thời phong kiến đến chế độ thực dân đã có mặt ở những nơi đông người như chợ, bến tàu, trên xe điện... và đã đạt được hoàng kim. Nhưng, từ khi Việt Nam mở cửa với cơ chế thị trường, định hướng xã hội chủ nghĩa, hội nhập quốc tế, hát xâm ngày càng bị lãng quên, thất truyền. Nguyên nhân của hiện tượng này là do Nhà nước Việt Nam thực hiện chính sách “xóa đói, giảm nghèo bền vững” giúp người nghèo ngày càng bớt đi và những người khiếm thị không phải mưu sinh bằng nghề Hát Xâm. Mặt khác, Hát Xâm là sản phẩm của nền văn minh lúa nước đã không còn phù hợp với văn hóa của “thế giới phẳng – cách mạng công nghiệp 4.0” và những giá trị nghệ thuật, thẩm mỹ, nhân văn... của nó cũng không còn hấp dẫn nhu cầu thưởng thức của khán giả đương thời. Hơn nữa, Hát Xâm với hình thức và nội dung diễn xướng rất đơn điệu từ trang trí, phục trang, làn điệu, biểu diễn... không thể cạnh tranh được với các loại hình nghệ thuật hiện đại. Do đó, để bảo tồn, phát huy giá trị Hát Xâm, chỉ có thể dựa vào sự bảo hộ (bao cấp) của Nhà nước bằng hình thức “bảo tàng sống”. Nghĩa là, Nhà nước nuôi nghệ sĩ để nghệ sĩ Hát Xâm – thể hiện chân thực hình tượng người khiếm thị mưu sinh bằng hát xâm cho khán giả đương thời nhận thức về một hoạt động kiếm sống của người mù ở thời xa xưa với một tổ chức, chính sách, định hướng cụ thể, rõ ràng và khoa học.

Từ khóa: âm nhạc, đặc trưng, Hát Xâm, nghệ thuật.